

HUDEBNÍ VÝCHOVA

Charakteristika vyučovacího předmětu na II. stupni

1.

- a) hudební výchova se realizuje ve vzdělávací oblasti **Umění a kultura**
- b) je vyučována jako samostatný předmět
- c) je vyučována v 6. až 9. ročníku
- d) hodinová dotace je 1 vyučovací hodina týdně / 3 vyučovací hodiny týdně RVHV
- e) výuka je realizována kolektivně v celé třídě v odborných pracovních hudební výchovy (učebnách informatiky) s využíváním audiovizuální techniky a dostupných vyučovacích pomůcek

2. vzdělávací obsah je rozdělen do čtyřech základních oblastí:

vokální činnosti – práce s hlasem, zásady správného dýchání, kultivace pěveckého i mluveného projevu, hlasová hygiena, jednohlasý a vícehlasý zpěv, sluchová analýza a intonace (RVHV)

instrumentální činnosti – hra na hudební nástroje a jejich využití při reprodukci, produkci a doprovodech vokálních a hudebně pohybových projevů, rozvíjení hráčské techniky hry na užívané nástroje, elementární improvizace, tvorba zvukových doprovodů videosekvencí

hudebně pohybová činnost – ztvárnění hudby pohybem, tancem, gesty, tanec (výběr pedagoga)

receptivní činnosti – orientace v hudebním časoprostoru, rozlišení emocionálních typů hudby, chápání hudby jako řeči svého druhu na základě hudebně výrazových prostředků, orientace v oblasti žánrů, stylů a funkčních typů hudby, aktivní vnímání hudby jako činnost v propojení s výše uvedenými oblastmi. Základní orientace ve vývojových etapách uměleckých slohů, stylů a žánrů (zvukový ideál) hudby artificiální i nonartificiální

Předmět navazuje na oblast Umění a kultura – Hudební výchova na I.stupni a nepovinné a volitelné předměty Sborový zpěv a Souborová hra

Mezipředmětové vztahy – předmět hudební výchova provází a doplňuje výuku i ve většině jiných předmětů, vždy jako podpůrný a doplňující element, který upřednostňuje estetická a výchovná hlediska, chápání reality prostřednictvím uměleckého ztvárnění (díla) s akcentem na estetický prožitek.

Průřezová témata – v tomto předmětu jsou realizována tato:

Environmentální výchova EV

- vztah člověka k přírodě
- hudba v přírodě, příroda v hudbě
- hudební ekologie, hudba a hluk
- angažovanost tvůrce a interpreta

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech EGS

- vzájemné obohacování se
- svébytnost kultur
- evropská a světová hudba nás zajímá
- evropské kulturní kořeny
- kulturní dědictví
- Česko na kulturní mapě Evropy a světa dříve a nyní
- hudba pomáhá (charitativní akce, lidská práva, ekologie)

Osobnostní a sociální výchova OSV

- poznávání lidí
- vlastní kreativita, nápad a originalita (osobitost projevu)
- rozvoj schopností poznávání

- řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- kooperace
- sebepoznání a sebepojetí
- hodnocení, hodnotová škála, formování postoje
- komunikace, hudba jako jedna z možností nonverbální komunikace

Mediální výchova MV

- schopnost zpracovat, vyhodnotit a využívat podněty z médií
- formy mediální prezentace hudebních děl
- specifická řeč hudby
- vliv interpretů, formování postojů: hodnocení, kritika
- vliv médií na utváření hudebních trendů a hodnotových měřítek mládeže
- modernost x módnost

Výchova demokratického občana VDO

- slušnost, tolerance, aktivita, samostatnost
- respektování norem a pravidel
- individualita v kolektivu
- každý hlas je slyšet – je každý hlas slyšen?

Multikulturní výchova MKV

- xenofobie
- slušnost, tolerance, empatie
- vnímání rozmanitosti
- jazz, world music, prolínání

3.

Princip práce je shodný jak ve třídách s běžným režimem, tak ve třídách s RVHV.

Ve třídách s běžnou hodinovou dotací vyučující důsledně vychází z konkrétní situace ve třídě.

Učivo je oproti RVHV logicky zredukováno, **akcent je kladen na vytvoření kladného vztahu k hudbě obecně a vytváření a formování hodnotových kritérií.** Teoretické poznatky jsou zredukovány na odpovídající rozsah a vždy důsledně vycházejí z praktických zkušeností (receptivních, vokálních, pohybových i z praktického života).

Vzdělávání v oboru hudební výchova směřuje k :

- celkovému rozvoji žákovy hudebnosti a celkovému rozvoji žákovy osobnosti
- vnímání hudby jako důležité součásti života jedince a celé společnosti prostřednictvím vokálních instrumentálních, hudebně pohybových, poslechových i jiných aktivit
- chápání hudebního jazyka jako specifické formy vyjádření a komunikace
- orientaci a komparaci v širokém spektru hudebních stylů a žánrů současnosti a minulosti
- seznámení se s hudební kulturou různých národů a národností celého světa
- vytváření možností i potřeb setkávat se s hudebními díly a s uměním obecně
- aktivnímu způsobu přijímání hudby
- vytváření žebříčku hodnot a následné schopnosti hodnocení hudebního díla nebo hudebního sdělení

Organizační vymezení předmětu:

Výuka probíhá v odborných učebnách hudební výchovy a informatiky. Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání:

- skupinové vyučování (vokální, instrumentální a hudebně pohybové činnosti)
- samostatná práce
- kolektivní práce
- krátkodobé a střednědobé projekty

4. Hodnocení

- způsoby a formy hodnocení vycházejí z činnostního principu předmětu a akcentu na vytváření pozitivního a aktivního vztahu k hudební kultuře. Důraz není kladen na míru zvládnutých teoretických poznatků (nejsou pro hodnocení prvořadé, v RVHV jsou hodnoceny separátně jako Hudební nauka ZUŠ).
- na hodnocení má vliv aktivita a snaha žáka, míra zájmu o probíraná témata, orientace v problematice modelových situací a způsoby jejich řešení.
- hodnocení vychází z průběžného pozorování projevů žáků, posouzení progresu v oblasti dovedností a návyků a opírá se i o výsledky kvízů a vědomostních her.
- formy získávání podkladů pro hodnocení volí vyučující na základě konkrétní situace v daném třídním kolektivu nebo individuálně.

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků:

Kompetence k učení

Žáci

- zpívají na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně s ohledem na hlasovou hygienu (mutace) a zdokonalují pěveckou techniku
- zvládají reprodukci rytmických útvarů, orientují se v zápisu hudby (partitury)
- používají obecně užívané hudební termíny
- získané znalosti a dovednosti propojují do souvislostí, jsou schopni hodnocení
- osvojí si zásobu písní jako základ pro pochopení hudebně teoretických poznatků a hudebních zákonitostí
- vnímají umělecké slohy a jednotlivá díla v jejich historickém a společenském kontextu

Učitel

- preferuje postup od praxe k teorii, pro výklad a prezentaci nových poznatků využívá v maximální míře princip názornosti za pomoci pomůcek a audiovizuální techniky
- vytváří modelové situace a stanovuje dílčí vzdělávací cíle v souladu s cíli vzdělávacího programu
- teoretické poznatky vyvozuje z praktických činností
- vytváří zásobu vokálních, instrumentálních a receptivních zkušeností, tj. vytváří zásobu lidových (českých i jiných národů) i umělých písní, poslechových skladeb a instrumentálních úprav pro praktické činnosti žáků
- vede žáky k užívání správné terminologie a symboliky
- upevňuje u žáků základní pěvecké a hráčské návyky s akcentem na kázeň a správnou techniku hry na nástroje
- rozvíjí tvořivost žáků
- zprostředkovává pohled na umění a kulturu jako na způsob poznávání světa
- přizpůsobuje náročnost konkrétní úrovně ve třídě a umožňuje každému žákovi zažít úspěch
- vede žáky k vyhledávání, shromažďování, třídění, porovnávání informací / hudebních děl (komparace)
- vede žáky k nalézání souvislostí mezi získanými poznatky a využitím v praxi
- vede žáky k využívání vlastních zkušeností a poznatků z jiných předmětů
- vede žáky k vyvozování a formulování obecně platných závěrů a hodnocení
- poskytuje žákům dostatek zkušeností (percepčních, vokálních, instrumentálních ...) pro vytváření vlastních stanovisek a hodnotové škály

- vede žáky k poznání, že přehled v oblasti umění a kultury jim umožní hlouběji a intenzivněji hudební díla prožívat, že hudba je důležitou součástí života

Kompetence k řešení problémů

Žáci

- bezpečně se orientují ve zvukovém časoprostoru, vnímají a chápou hudbu jako řeč svého druhu, ve vazbě na mimohudební zkušenosti
- na základě individuální hudební vyspělosti postihují z hudebního proudu znějící skladby významné sémantické prvky, srovnávají je, slovně charakterizují, hledají spojitosti mezi vlastní hudební zkušeností a zkušeností autora předávané hudebním dílem
- samostatně a kriticky přemýšlejí, pokoušejí se objektivně hodnotit konkrétní dílo, svůj výkon či výkony ostatních.
- žákům je předkládán dostatek námětů k samostatnému zpracování a řešení problémů
- při zadání úkolu žáci rozpoznají problém a hledají nejvhodnější způsob řešení

Učitel

- vyučující vytváří modelové situace, k jejichž řešení žáci docházejí převážně na základě praktických činností
- vede žáky ke správným způsobům řešení problémů, poskytuje prostor pro různé přístupy k řešení
- vyučující předkládá žákům dostatečné množství estetických prožitků a poskytuje dostatek prostoru k tomu, aby si uvědomili, že různí lidé vnímají tentýž podnět různě
- vyučující vede žáky k vzájemnému naslouchání a při hodnocení díla, svého výkonu nebo výkonu druhých k tomu, aby svůj názor byli schopni formulovat a obhájit
- vyučující sleduje ve výuce pokrok všech žáků
- s chybou žáka pracuje jako s příležitostí, jak ukázat cestu ke správnému řešení

Kompetence komunikativní

Žáci

- při práci ve skupině dokáží vyjádřit svůj názor, vhodnou formou ho obhájit a tolerovat názor druhých
- sdělení jsou schopni vyjádřit prostřednictvím hudebně výrazových prostředků, chápají hudbu jako řeč svého druhu – určitá sdělení dokáží jednoduše vyjádřit hudebně výrazovými prostředky na Orffův instrumentář, keyboard, hrou na tělo nebo pohybem. Vnímají i mimojazykové vyjadřování a sami tuto komunikaci dokáží dle individuálních dispozic realizovat

Učitel

- otevírá před žáky možnosti přistupovat k umění a kultuře jako ke způsobu dorozumívání (*hudba jako řeč svého druhu*)
- zadává úkoly, při kterých žáci mohou spolupracovat
- vyučující vytváří modelové situace pro realizaci kreativních projevů žáků
- rozvíjí dovednost nonverbální komunikace prostřednictvím hudebně výrazových prostředků na základě dovedností žáků
- rozvíjí dovednosti důležité pro vedení dialogu nebo diskuse o dojmu z uměleckého díla.
- učitel se zajímá o náměty, názory, zkušenosti žáků

Kompetence sociální a personální

Žáci

- efektivně spolupracují, respektují názory jiných
- učí se objektivně zhodnotit svoji práci i práci ostatních, učí se chápat odlišné kvality svých spolužáků
- učí se respektovat pravidla při práci v týmu, dodržovat je a svou pracovní činností kladně ovlivňovat kvalitu práce
- učí se podřídit svůj názor názoru jiných a podřídit jej společnému cíli
- vytvářejí si pozitivní vztah k naší kulturní tradici a dle svých možností se aktivně zapojují do kulturního dění

Učitel

- vyžaduje dodržování pravidel slušného chování a kázně, vede žáky k tomu, aby brali ohled na druhé
- vytváří modelové situace, vede žáky k vzájemnému naslouchání a hodnocení svého výkonu i výkonu druhých
- vyučující volí míru obtížnosti rolí (partů) podle úrovně jednotlivých žáků a v maximální možné míře jim poskytuje možnost zažít úspěch
- na základě respektování názorů každého žáka se snaží vytvářet v dětech sebedůvěru.
- na základě praktických zkušeností vede žáky ke kritickému usuzování a posuzování žánrů, stylů a funkčních typů hudby
- vysvětluje a buduje zásady chování na kulturních akcích a v kulturních zařízeních
- předkládá dostatečné množství podnětů pro vytváření potřeby pohybovat se v estetickém prostředí, vytváří u žáků potřeby pro setkávání se s uměleckým dílem
- vede žáky k preferování aktivního přístupu k hudbě, poskytuje prostor pro osobité hudební projevy žáků

Kompetence občanské

Žáci

- vytváří si pozitivní a citový vztah ke kulturnímu dědictví a státním symbolům prostřednictvím práce s lidovými i umělými písněmi, státní hymnou a úpravami děl našich autorů
- žák je veden ke kritickému myšlení nad obsahy hudebních děl hudby artificiální i nonartificiální
- respektují názor druhých
- chrání a oceňují naše kulturní tradice
- aktivně se zapojují do kulturního dění

Učitel

- vysvětluje žákům potřebu respektovat, chránit a oceňovat naše tradice a kulturní a historické dědictví, poukazuje na kontinuitu kulturního vývoje
- umožňuje žákům, aby se podíleli na utváření kritérií hodnocení činností nebo jejich výsledků
- buduje v dětech pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, probouzí aktivní přístup k muzicírování a přijímání kultury obecně, vede žáky k tomu, aby se aktivně zapojovali do kulturního dění

Kompetence pracovní

Žáci

- zvládají techniku hry na používané hudební nástroje a taktéž jejich údržbu
- při samostatné práci jsou žáci vedeni ke koncentraci na pracovní výkon, jeho dokončení a dodržují vymezená pravidla
- při kolektivní práci jsou žáci vedeni ke kooperaci a využívání individuálních dispozic pro užitek týmu
- pracují s obecně známými i nezbytnými odbornými termíny, znaky a symboly
- žáci si vytváří pozitivní vztah k hudebním činnostem a aktivnímu přístupu k hudbě

Učitel

- preferuje ve vyučovacím procesu činnostní princip, upřednostňuje jednoznačně praktické činnosti, které využívá k pochopení teoretických pojmů
- vyučující vede žáky k potřebě aktivního přístupu k provozování i přijímání (percepce) hudby a umění obecně
- vede žáky v maximální míře k užívání nejrůznějších hudebních nástrojů a vybavení a naplňuje tak činnostní pojetí předmětu
- vyžaduje dodržování dohodnuté kvality, postupů a termínů
- seznamuje žáky se současnými technickými možnostmi provozování i poznávání hudby
- vytváří situace, umožňující žákům zažít úspěch a radost z vlastní produkce (vokální, instrumentální ...)

Pro třídy s rozšířenou výukou hudební výchovy (RVHV)

- Učivo je rozvrženo podle jednotlivých ročníků, přičemž je na zvážení pedagoga, zda některou látku/téma přesune dle konkrétní situace ve třídě – ovšem při důsledném dodržení logické návaznosti. Pedagog je obeznámen s metodickými příručkami
- a osnovami. **Učivo zde není strukturováno do časových či jiných oddílů a bloků !!!!**
- **Objem a rozvržení učiva** vychází z osnov pro hudební nauku ZUŠ, z rámcových osnov pro třídy s RVHV (VÚP – 80./1.pol.90.let), osnov pro HV (de facto všech učebních programů) a vlastních zkušeností. Nejedná se o dogma, určující roli hraje konkrétní pedagog.
- **Metody a formy práce** jsou plně na zvážení a možnostech konkrétního vyučujícího. Důsledně by měl uplatňovat **činnostní princip** v duchu ideí Orffova Schulwerku a jeho adaptace ve všech složkách (vokálních, instrumentálních, receptivních, hudebně pohybových i **hudebně teoretických**) při využití didaktické techniky a nástrojového vybavení. V maximální možné míře umožnit žákům seberealizaci, vč. přípravy kvízů, referátů, vlastních skladatelských pokusů atd.
- **Výběr písňového materiálu** je na zvážení pedagoga, je pochopitelně určován používanými učebnicemi, zpěvníky a ostatními materiály. Výběr by měl vždy korespondovat s probíranou teorií (nauka, intonace, dějiny hudby atd.). **Pedagog má na zřeteli nutnost zařazovat v lidové písni !**
- **Výběr materiálu pro instrumentální činnosti** je na zvážení pedagoga s přihlédnutím k úrovni žáků konkrétní třídy. U tříd RVHV se předpokládá kromě využívání dostupných materiálů (viz.různé) i příprava vlastních úprav dle konkrétního nástrojového obsazení vyučované třídy a její úrovně. Ve třídách vyučovaných v běžném režimu pedagog používá takových postupů, které umožňují instrumentální činnosti všem žákům. Důraz je kladen na práci s rytmy rozvíjení hráčských dovedností na rytmické a perkusivní nástroje.
- **Výběr poslechového materiálu** je na zvážení pedagoga – oproti I.stupni přistupuje i aspekt vývojový – v oblasti artificiální i nonartificiální hudby.

▪ Vyučující ve třídách vyučovaných v běžném režimu se soustředí pouze na **základní (elementární) teoretické poznatky**, nezbytné pro pochopení nebo prožitek z poslouchané/hrané/zpívané hudby či probíraného stylového období (žánru) - vždy důsledně ve vazbě na praktické činnosti! **VŽDY UPŘEDNOSTŇUJE PRAKTICKÉ ČINNOSTI PŘED TEORIÍ !**